

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 8/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 februari 2005 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande (RP 280/2004 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialplanerare Eeva Vattulainen, arbetsministeriet
- professor Olli Mäenpää
- juris licentiat Maija Sakslin
- professor Ilkka Saraviita.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande, som har stiftats och ändrats med medverkan från grundlagsutskottet (GrUU 20/1998 rd, GrUU 18/2001 rd). Det primära syftet med propositionen är att på nationell nivå genomföra rådets direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna. Lagförslaget innefattar bestämmelser om bl.a. trygghet familjesammanhållning, avgifter för mottagande, begränsningar i flyttning av asylsökande och större hänsyn till utsatta personers behov.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 maj 2005.

I motiveringen till lagstiftningsordningen bedömer regeringen förslaget med hänsyn till rättskyddet i 21 § i grundlagen. Vidare gör regeringen en bedömning av om bestämmelserna uppfyller kravet på rätt till oundgänglig försörjning och omsorg i 19 § 1 mom. i grundlagen. I propositionen anses lagförslaget kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen föreslår dock att utlåtande inhämtas av grundlagsutskottet eftersom sakinnehållet har ett nära samband med grundlagen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Besvärsförbud. Ett beslut av en förläggning att flytta en asylsökande som finns i invånarregistret eller en person som får tillfälligt skydd till en annan förläggning får enligt 44 § 2 mom. inte överklagas genom besvär.

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag. Garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska enligt 2 mom. i samma paragraf tryggas genom lag. Besvärsrätten är således huvudregeln i grundlagen, men det är tillåtet att genom lag föreskriva om smärre undantag (RP 309/1993 rd, s. 78, GrUU 19/2002 rd, s. 3).

Mottagandet av asylsökande och av personer som får tillfälligt skydd ordnas av förläggningar. Enligt huvudregeln i 19 § 1 mom. ingår inkvartering, utkomststöd, nödvändiga socialvårdstjänster samt hälso- och sjukvårdstjänster, tolktjänster och annat nödvändigt tillgodoseende av de grundläggande behoven i mottagande. Personerna har inte rätt att välja på vilken förläggning mottagandet ordnas. Å andra sidan har de ingen skyldighet att bo på en förläggning. Med stöd av 19 c § 3 mom. kan asylsökande och personer som får tillfälligt skydd nämligen själva ordna sin inkvartering. I det hänseendet handlar det inte om att flytta en person utan snarare om att inkvarteringen och annat mottagande kan ordnas på någon annan förläggning. När man dessutom tar hänsyn till att inkvartering och annat mottagande är av tillfällig karaktär medför det föreslagna besvärsförbudet inga problem med begränsningen av rättsskyddet, om man ser till 21 § i grundlagen, anser grundlagsutskottet.

Utkomststödet. Enligt 22 § 2 mom. kan en asylsökande eller någon som får tillfälligt skydd inte få utkomststöd i form av pengar för inkvartering utan inkvartering ordnas vid en förläggning eller ett grupphem. I tidigare sammanhang har grundlagsutskottet ansett att 19 § 1 mom. i

grundlagen tillåter att personer på flyktingslusrar får sin oundgängliga försörjning och omsorg på något annat sätt än genom utkomststöd i pengar (GrUU 18/2001 rd, s. 4). Bestämmelsen om inkvartering som naturaförmån på en förläggning medför inga problem med avseende på grundlagen, om man ser till grundlagsutskottets ståndpunkt ovan och exaktheten i den föreslagna bestämmelsen. I övrigt stämmer 22 § till sitt centrala innehåll överens med den nuvarande paragrafen som kommit till med medverkan från grundlagsutskottets sida.

Avgifter. Med stöd av 21 a § 1 mom. får det för inkvartering vid mottagande samt för annat mottagande som ordnas vid förläggningar tas ut en skälig avgift, som kan vara högst lika stor som de verkliga kostnaderna för arrangemangen. Bestämmelser om avgiftens belopp föreskrivs genom förordning av arbetsministeriet.

Förslaget gäller ersättning för en tjänst som tillhandahålls av det allmänna, och det högsta beloppet kopplas i bestämmelsen ihop med kostnaderna för tjänsten. Förslaget medför inga problem när det gäller grundlagsutskottets praxis när det gäller statliga och kommunala avgifter och skatter (se t.ex. GrUU 53/2002 rd, s. 2—3, GrUU 61/2002 rd, s. 5—7). Grundlagsutskottet har ingenting att anmärka i konstitutionellt hänseende mot bestämmelsen i 21 a § 2 mom., där det sägs att det hos personer som anlitar social- och hälsovårdstjänster får tas ut en avgift enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Enligt motiven till propositionen får avgifter tas ut av personer som har arbete, men också av asylsökande och personer som får tillfälligt skydd om de förfogar över inkomster eller förmögenhet i Finland. Dessa villkor för avgiftsskyldigheten och skäliga avgifter bör enligt utskottet skrivas in i lagen.

Behörighetsvillkor. Med stöd av 19 d § 1 mom. får det föreskrivas närmare om behörighetsvillkoren för de anställda vid grupphem genom för-

ordning av arbetsministeriet. Behörighetsvillkoren har samband med 18 § 1 mom. som föreskriver om frihet att välja arbete och yrke. Därför bör bestämmelserna inte ha karaktären av ett öppet bemyndigande som är beroende av en förordning från ett ministerium (se t.ex. GrUU 19/2002 rd, s. 5, GrUU 74/2002 rd, s. 6).

I motiven till propositionen sägs att behörighetsvillkoren till största delen är tänkta att vara identiska med bestämmelserna i lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården, som ingår i en fristående proposition (RP 226/2004 rd). Vidare vore det enligt propositionen befogat att en del av de anställda vid grupphemmen är invandrare som känner till barnens egen kultur och kan tala deras språk. Detta är mycket förståeligt och en acceptabel ambition med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. Lagtekniskt sett vore det lämpligast att de nödvändiga bestämmelserna

om möjlighet att medge dispens från de generella behörighetsvillkoren inom socialvården vid behandlingen av RP 226/2004 rd tas in i den allmänna lagen alternativt i det aktuella lagförslaget eller i själva lagen, om den redan har hunnit antas och träda i kraft. Det öppna bemyndigandet i 19 d § 1 mom. att utfärda närmare bestämmelser om behörighetsvillkoren genom förordning av arbetsministeriet bör följaktligen strykas i lagförslaget och ersättas till exempel med en passus om att det föreskrivs särskilt genom lag om behörighetsvillkoren för personalen vid grupphem.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anser

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 11 mars 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
medl. Hannu Hoskonen /cent
Roger Jansson /sv
Miapetra Kumpula /sd
Annika Lapintie /vänst
Outi Ojala /vänst
Klaus Pentti /cent

Markku Rossi /cent
Simo Rundgren /cent
Arto Satonen /saml
Seppo Särkiniemi /cent
Ilkka Taipale /sd
Astrid Thors /sv
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Sami Manninen.